

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 19/2002 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2003

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta 2002 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtion talousarvioesityksen vuodelle 2003 (HE 132/2002 vp).

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla lakivaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Kirsti Rissanen, osastopäällikkö Esa Vesterbacka ja erityisasiantuntija Juha Keränen, oikeusministeriö

- ylitarkastaja Pirkko Janas, valtiovarainministeriö
- pääjohtaja Markku Salminen, Rikosseuraamusvirasto
- ylijohtaja Maija Kukkonen, Kriminaalihuoltolaitos
- puheenjohtaja Jari Tuomela, Vankilavirkailijain Liitto VVL ry.

Lakivaliokunta on käynyt tämän vuoden syyskuussa tutustumassa Pietarissa ja Tallinnassa poliisi- ja syyttäjäviranomaisten yhteistyöhön, vankilaoiloihin sekä tuomitun siirtämiseen liittyviin kysymyksiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lausunnon rajaus

Lakivaliokunta on valtion talousarvioesityksen käsittelyssä keskittynyt oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluviin vankeinhoidon ja kriminaalihuollon määrärahoihin.

Lakivaliokunnassa on käsiteltävänä kaksi talousarvioesitykseen liittyvää hallituksen esitystä: HE 98/2002 vp ja HE 101/2002 vp. Näiden esitysten kästtelyn yhteydessä valiokunta arvioi, mitä vaikutuksia yksityishenkilön velkajär-

jestelyä ja vakuutus oikeutta koskevalla uudistuksilla on valtion talousarvioesitykseen.

Vankeinhoidon määrärahat

Vankien määrä on Suomessa kasvanut viime vuosina. Vankien päivittäinen keskimäärä nousee tänä vuonna noin 3 450:een, mikä on yli 300 vankia eli noin 10 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Vankimäärää on nostanut mm. oikeuskäytännön ankaroituminen, huumausainerikollisten ja ulkomaalaisvankien sekä sakon muuntorangaistusta suorittavien määrän

lisääntyminen. Talousarvioesityksessä vankien keskimäärän on ensi vuonna arvioitu olevan noin 3 450. Esityksestä ei ilmene, millä perusteella vankimäärän kasvun odotetaan pysähtyvän.

Vankimäärä on tällä hetkellä useimmissa suljetuissa laitoksissa suurempi kuin vahvistettujen vankipaikkojen määrä. Vankeinhoidon laitostokannan kehittämisohjelma on laadittu vuonna 2000. Ohjelman lähtökohtana on 3 000 vangin määrä. Laatimisen jälkeen vankimäärä on asettunut korkeammalla tasolle. Kehittämisohjelmaa on tarkistettava, mikäli vankimäärä jää pysyvästi korkealle tasolle.

Saadun selvityksen mukaan vuonna 1998 vankia kohden käytettävissä olevat muut kuin palkkausmäärärahat olivat 13 379 euroa. Talousarvioesityksen mukaan vankia kohden olisi käytettävissä 10 000 euroa. Valiokunta katsoo, että määrärahan aleneminen on ristiriidassa vankien terveydenhoidon, kuntoutuksen ja huumeiden vastaisen työn tarpeiden kasvun ja uusintarikollisuuden vähentämishojelmien ylläpitämisen ja kehittämisen kanssa.

Lakivaliokunta on tämän vaalikauden aikana jo kaksi kertaa kiinnittänyt huomiota vankeinhoitoalan koulutuksen uudistamistarpeisiin ja vankilavirkailijoiden palkkausperusteiden uudistamiseen vastaamaan tehtävien vativuutta ja koulutusta (LaVM 13/2000 vp ja LaVM 21/2001 vp).

Lakivaliokunta katsoo, että ehdotetut määrärahat eivät ole riittävät.

Sen vuoksi valiokunta esittää niiden korottamista, jotta vankeinhoitolaitos pystyy asianmukaisesti huolehtimaan vankeinhoidon pitkäjänteisestä kehittämisestä tavoitteena vankien kuntoutus sekä päihderiippuvuuden ja uusintarikollisuuden vähentäminen sekä henkilökunnan riittävydestä ja asianmukaisesta palkkauksesta.

Selvitysosassa todetaan, että ulkomaalaisten vankien määrän nopean kasvun vuoksi tehostetaan erityisesti virolaisten vankien palauttamista kotimaahansa rangaistusta suorittamaan sa-

moin kuin syyttäjäteistyötä Viron ja Venäjän kanssa.

Ulkomaalaisten vankien siirtämisestä toiseen valtioon säädetään kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa. Lisäksi siirtämisestä on tehty Euroopan neuvoston yleissopimus ja siihen liittyvä lisäpöytäkirja. Nykyinen lainsäädäntö ja sopimukset, joihin Suomi ja mm. Viro ovat liittyneet, mahdollistavat eräin edellytyksin täytäntöönpanon siirtämisen toiseen valtioon myös ilman tuomitun suostumusta. Siirtäminen edellyttää aina jokaisen vangin osalta erikseen täytäntöönpanovaltion suostumusta.

Suomen vankiloissa oli tämän vuoden syyskuussa 129 virolaisvankia. Oikeusministeriön arvion mukaan näistä vangeista 32:n osalta olisi käytännössä mahdollista ryhtyä täytäntöönpanon siirtämiseen. Tähän mennessä oikeusministeriö on päättänyt yhden vangin siirtämisestä Vieroon.

Lakivaliokunta on pitänyt ylioptimistisena käsitystä, että suomalaisissa vankiloissa olevia ulkomaalaisia vankeja voitaisiin merkittävässä määrin siirtää kotimaahansa (LaVM 2/2001 vp). Tähän astisten kokemusten perusteella arviota ei ole syytä tarkistaa. Vankien siirrolla Pohjoismaiden ulkopuolella ei ainakaan lyhyen ajan kuluessa tule olemaan merkitystä vankiloiden ylikuormituksen tai vankeinhoitolaitoksen määrärahojen kannalta. Valiokunnan mielestä Suomen on pyrittävä edistämään vankien siirtoa kansainvälisellä yhteistyöllä.

Suomella on yhteyssyyttäjä Virossa. Tavoitteena on lähitulevaisuudessa sopia Venäjän kanssa yhteyssyyttäjän lähettämisestä Pietariin. Valiokunnan käsityksen mukaan yhteyssyyttäjillä on suuri käytännön merkitys lähialueilla toteutettavassa rikosoikeudellisessa yhteistoiminnassa. Yhteyssyyttäjäjärjestelmää tulee pyrkiä laajentamaan ja kehittämään. Tavoitteena tulee olla yhteistyö, jonka avulla rikoksesta epäilty asetetaan syytteeseen kotimaassaan, jolloin vältetään monimutkaiselta ja aikaa vievältä tuomioiden täytäntöönpanon siirrolta. Järjestely on

myös rikostorjunnan ja vankeinhoidon kustannusten kannalta tehokas.

Kriminaalihuoltolaitoksen määrärahat

Rangaistusten täytäntöönpanon hallinto on uudistettu vuonna 2001 voimaantulleella lainsäädännöllä. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotehtävät siirrettiin julkisoikeudelliselta Kriminaalihuoltoyhdistykseltä oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvalla Kriminaalihuoltolaitokselle. Kriminaalihuoltolaitoksen tehtävänä on huolehtia ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten valvonnasta, ehdonalaisesti vapautettujen valvonnasta sekä yhdyskuntapalvelun ja nuorisorangaistusten valvonnasta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan oikeusministeriön tarkoituksena on myöntää Kriminaalihuoltolaitoksen ensi vuoden menoihin 12,6 miljoonaa euroa. Summa on lähes saman suuruinen kuin tämän vuoden määräraha. Määräraha riittää lähinnä nykyisten toimintojen ylläpitämiseen, mutta se ei mahdollista valvonnan tai yhdyskuntapalvelun ja nuorisorangaistuksen sisällöllistä kehittämistä.

Ehdollista vankeutta koskevat rikoslain säännökset on uudistettu vuonna 2001. Ehdolliseen vankeusrangaistukseen oheisseuraamuksena liitettävä valvonta säilytettiin kustannussyistä entisellään. Lakivaliokunta katsoi, ettei rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän kehittämistä voida torjua pelkästään siitä aiheutuviin taloudellisiin kustannuksiin vedoten. On selvää,

että esimerkiksi valvontajärjestelmän kehittäminen sisällöltään nykyistä mielekkäämmäksi ja kattavammaksi lisää kustannuksia (LaVM 8/2001 vp).

Organisaatiouudistuksen yhteydessä pääosa Kriminaalihuoltoyhdistyksen henkilöstöstä siirtyi valtion palvelukseen. Henkilöstön palkkauksessa ei ole kuitenkaan siirrytty palkkausluokkiin perustuvaan valtion palkkausjärjestelmään, koska työnantajan tavoitteena on siirtyä suoraan uuteen palkkausjärjestelmään. Palkkausjärjestelmän uudistuksen lykkääntyminen on merkinnyt sitä, että Kriminaalihuoltolaitoksen henkilöstön palkkaus on alhaisempi kuin vastaavien virkojen palkkaus esim. vankeinhoitolaitoksessa.

Rangaistusten täytäntöönpanon uudistus on Kriminaalihuoltolaitoksen osalta osoittautunut onnistuneeksi. Henkilöstön palkkausjärjestelmän oikeudenmukaisuus ja kannustavuus ovat tärkeä osa organisaatiouudistusta, joka on jäänyt toteuttamatta.

Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että valtion uuteen palkkausjärjestelmään siirtyminen toteutetaan kiireellisesti.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittavasti esittää valtiovainvaliokunnalle,

että valtiovainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

LaVL 19/2002 vp — HE 132/2002 vp

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Veijo Puhjo /vas
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Tero Rönni /sd
	Leena-Kaisa Harkimo /kok	Mauri Salo /kesk
	Erkki Kanerva /sd	Petri Salo /kok
	Toimi Kankaanniemi /kd	Timo Seppälä /kok
	Seppo Lahtela /kesk (osittain)	Marja Tiura /kok
	Annika Lapintie /vas	Harry Wallin /sd.
	Kari Myllyniemi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.